

GERRIT RIETVELD AKADEMIE

J. J. VRIEND

De „Kunstnijverheidsschool” aan de Gabriël Metsustraat, een der minst geslaagde bouwwerken van Berlage, was voor Amsterdam een begrip; als onderwijs-„apparaat” barstte het uit zijn voegen, waarvoor soelaas gezocht werd door eindeloze verbouwingen en knutselarijen. Toch had de regering tot 1953 de tijd nodig om de noodzaak van een nieuw gebouw te erkennen. Maar, erkennen is een wissel op lange termijn, waarbij vele slagen om de arm mogelijk blijven. De regering is nu eenmaal nooit overhaast wanneer het om cultuurzaken gaat. Zo konden er elf jaar overheen gaan, al eer de eerste paal de grond inging; dat was dus in 1964. Eenzelfde weg schijnt de bouw van de toneelschool te gaan die destijds gepland is ongeveer naast de nu, verleden week, geopende Gerrit Rietveld Akademie, een naam die in de plaats gekomen is van de „Kunstnijverheidsschool”. Men mag er niet aan denken welk een pracht gelegenheid men weer voorbij heeft laten gaan om van beide scholen een cultureel werkcentrum te maken. Ook de toneelschool moddert voort in een totaal onbruikbaar gebouw; de „opdracht is echter gegeven en ik hoop u er t.z.t. nog over te kunnen berichten; het is „ergens” in Amsterdam.

De bouw van de Gerrit Rietveld Akademie is, zoals bij door de regering gesubsidieerde bouwwerken gebruikelijk is, een lijdensweg geworden van bezuinigen, bouwstoppen, wachten op vergunningen enz. In een eindeloze toespraak van staatssecretaris Grosheide bekende deze openhartig destijds niet geweten te hebben wat men onder een „vliesgevel” verstond. Ook deze lacune in zijn kennis werd dan blijkbaar aanleiding tot vertraging. Toen deze kennis was aangevuld werd hij langzamerhand toch zeer nieuwsgierig hoe dat gebouw er nu eigenlijk uit zou zien. Men kan zich voorstellen hoe de goede Rietveld zich gevoeld moet hebben bij deze geestelijke mangel. De uitwerking van deze mangel, deze bezuinigingswoede en knibbelarijen komt helaas aan het bouwwerk pijnlijk tot uitdrukking, maar is zeker in de laatste plaats aan Rietveld te wijten.

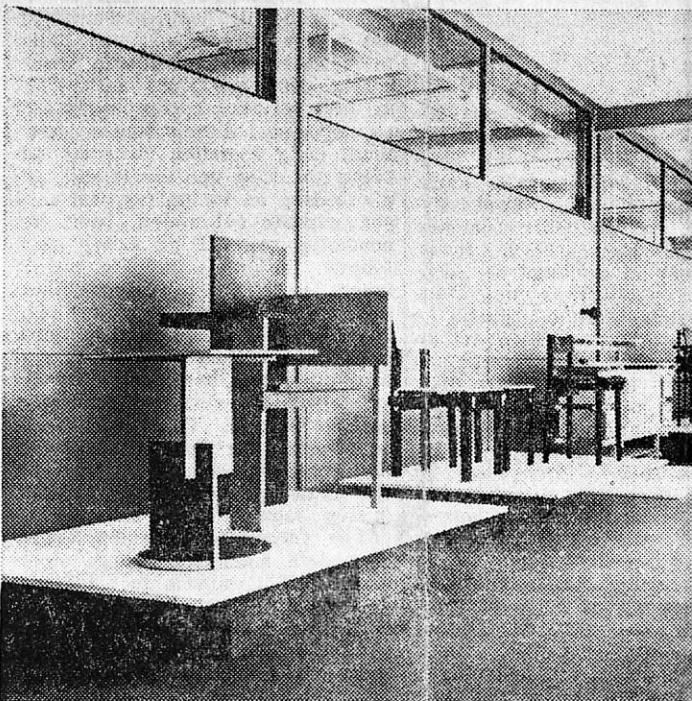
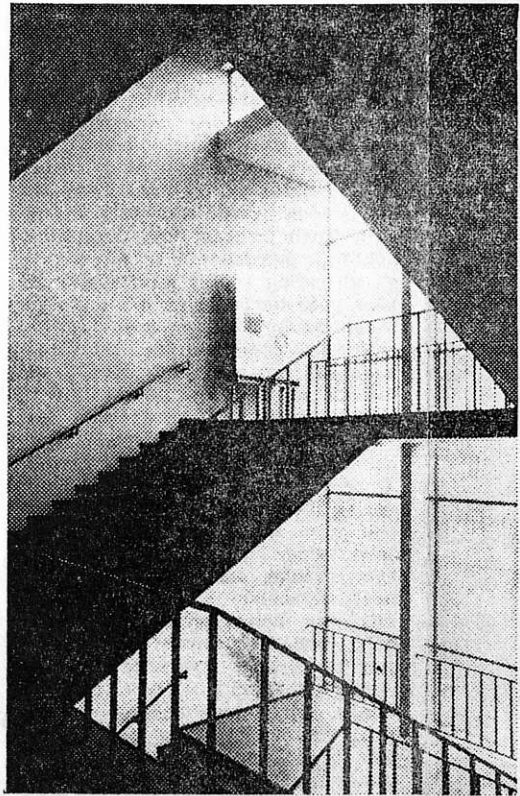
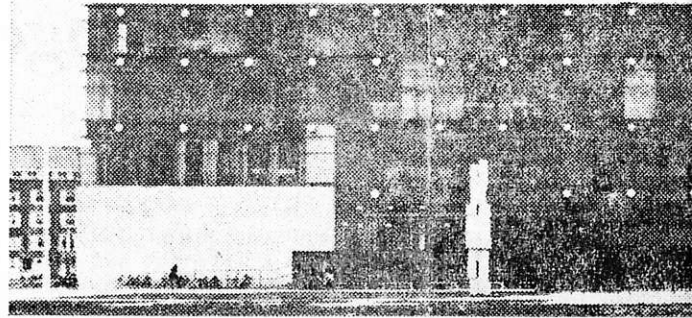
Men behoort geen vliesgevel toe te passen, wanneer een doeltreffende inwendige klimaatregeling niet verzekerd is. Is dit niet het geval, dan kan men niet zowel de zuid- als de noordgevel geheel van glas maken, want het gebouw wordt een broeikas gelijk. In omgekeerde zin doen zich de bezwaren gevoelen in de winter. De noodzakelijke apparatuur voor klimaatregeling bleef echter achterwege; het kon ook zó wel. De enorme witte knoppen die voor ventilatie werden aangebracht als noodoplossing werken m.i. ontzierend en kunnen niet effectief zijn. In plaats van aluminium is voor het skelet staal gebruikt met, op den duur, alle kwalijke gevol-

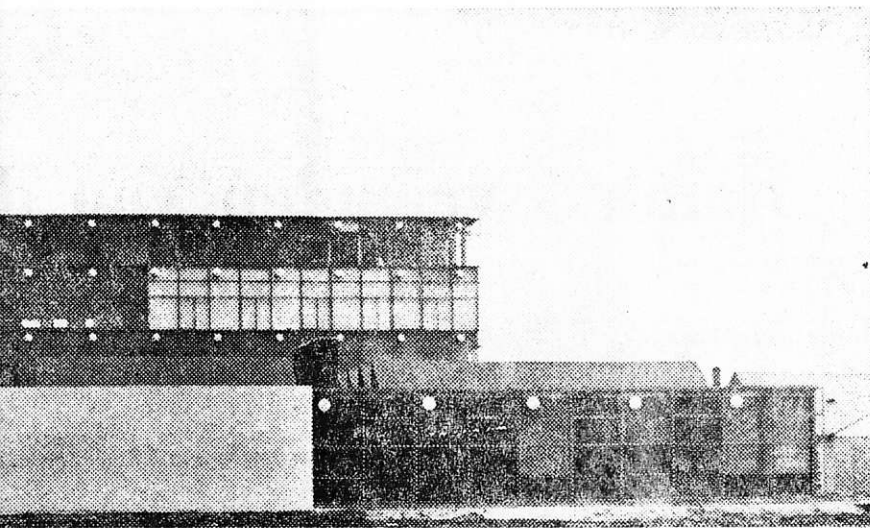
gen daarvan. De Venetian Blinds, willen zij hun plicht doen, nl. een passende zonwering verzekeren, behoorden aan de buitenkant te zitten, maar dat is, zeker in ons klimaat, een kostbare zaak. Zo zijn er, in technisch opzicht, een reeks kritische opmerkingen te maken waaraan valt toe te voegen dat het de technici niet gemakkelijker gemaakt werd door de typisch esthetische instelling die Rietveld eigen was. Zijn ideaal was en bleef de strakke mathematische hoofdvorm en hij weerde elk niet noodzakelijk „uitsteeksel” af dat hier ook maar het minste afbreuk zou kunnen doen. Bij al zijn goedmoedigheid was hij op dit punt van een ijzerharde onverbiddelijkheid.

Maar dat is dan mede de oorzaak dat zijn werk herkenbaar blijft uit honderden andere. Ook met dit gebouw heeft Rietveld het pleit gewonnen voor de architectuur als kunstvorm. Dat is de sterkste indruk die dit gebouw, uit- en inwendig, weet te maken. Zijn vormgeving en rangschikking van ruimten is onnavolgbaar, zijn gevoel voor verhoudingen, altijd intuïtief, en niet volgens enige schematische moduul, eveneens. Dit alles, en het had nog zoveel „mooier” gekund, maken dit gebouw tot een belevenis, een geestelijke case in de woestijn van routine-architectuur en „gapwerk” uit vakbladen, waarmede moderne steden plegen te ontstaan. Ik meen me niet schuldig te maken aan sentimentaliteit als ik schrijf hier Rietveld persoonlijk steeds aanwezig te voelen en op deze wijze moet dan ook ongetwijfeld een overdracht plaatsvinden op leerlingen en docenten. Mijn gefundeerde bezwaren, niet alleen technisch, tegen de vliesgevel, kunnen alleen weersproken worden door een persoonlijkheid als Rietveld, en schoon tegenstribbelend, zeg je dan: ja!

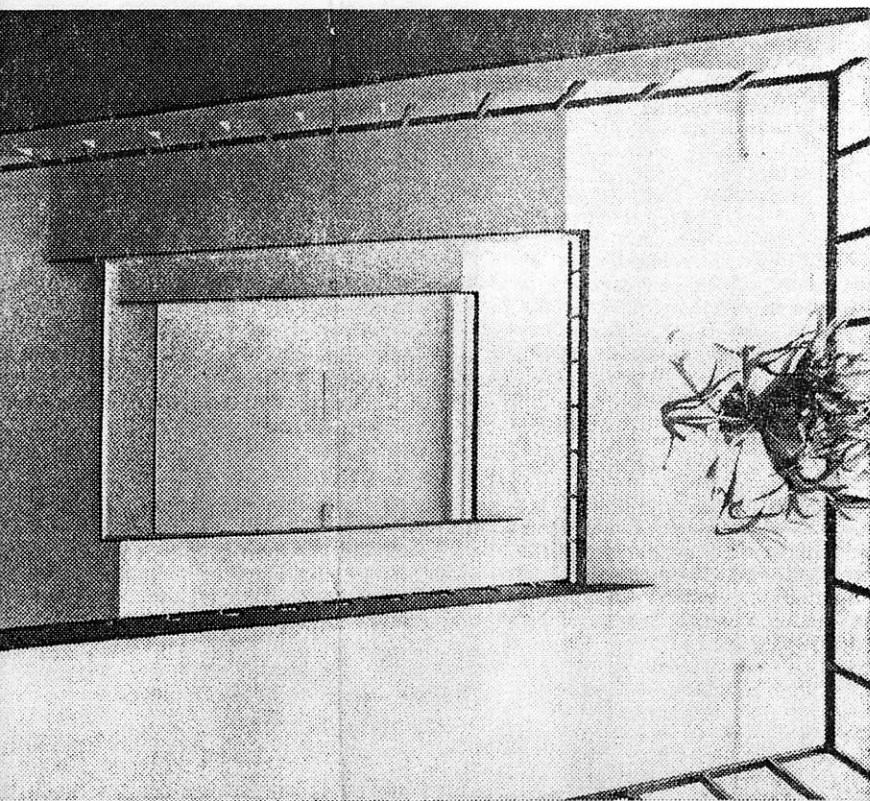
De plattegrond van het gebouw, op het lijf gesneden van de vele functies die er in tot uitdrukking moeten komen, zou door geen duizend computers of rekenlinialen zó kunnen zijn ontstaan. Een stalenramenfabriek had Rietveld niet nodig om een „degelijke” vliesgevel te maken; wij hadden hem echter wél nodig om in Amsterdam een bouwwerk neer te zetten dat blijvend een glimp van blijde herkenning vermag op te roepen.

Ik zou onvolledig zijn zonder te vermelden dat Rietveld tot aan zijn dood op 25 juni 1964 persoonlijk de bouwdirectie heeft gevoerd. Het is geen gemakkelijke taak om Rietveld „op te volgen”. Van zijn latere medewerkers overleed architect Van Dillen in december 1966, zodat op diens compagnon architect Van Tricht de schier onmenselijke taak rustte om dit schip door de woelige baren van praktijk en ambtelijke bemoeizucht te loodsen. Dat is alleen mogelijk als je iemand begrijpt, in hem gelooft. Zo wel Van Tricht als Van Dillen heeft bewezen dit te doen.

FOTOS DAVID VAN DIJK

Datum:

Persbureau
VAZ DIAS n.v.

Singel 91 - Postbus 491
Amsterdam-C - Tel. 24 72 76

Knipsel uit:

DE GROENE
AMSTERDAMMER
Amsterdam